

nos indexszámú szó. (Legelőször a 21. és 22. helyen álló *con, le* mellett találunk azonos mutatószámot: 644. Csak jóval utánuk következnek öt olyan szó, amelyek egyformán 159-szer fordulnak elő.) Ahhoz, hogy tíz egyforma indexszámot találjunk, a harminckettes gyakorisági mutatóig kell lefelé haladnunk. Innen kezdve viszont egyre szaporodnak az azonos előfordulást mutató gyakorisági számok. Amíg tehát a gyakorisági különbségeket jelző görbe a legnagyobb gyakoriságú szók mellett csaknem függőleges esést mutat, az alacsony indexszámok felé haladva fokozatosan veszít meredekségéből, hogy aztán elérve a hapaxokig, hosszú vízszintes vonalba folytatódjék. Ennek a grafikonnak az iránya teljesen azonos a Commediában, bármiféle újságcikkekben, magánlevélben vagy tudományos értekezésben tekintet nélkül a szöveg témájára, a benne foglalt szók különbségeire. Hogy e jelenség mögött milyen nyelvészeti, pszichológiai vagy matematikai törvényszerűségek rejlenek, az egyelőre felderítetlen. De az említett tétel érvényét számos vizsgálat igazolja. (A szógyakorisággal kapcsolatos több hasonló törvényszerűsége mutat rá P. Guiraud: *Les caractères statistiques du vocabulaire*. Paris 1954.)

Ha még megemlítem, hogy ez a kis Dante-szótári gyűjtemény nemcsak összefüggő a *Commedia* szóhasználatának adatait, hanem a mű három része szerinti felbontásban is (tehát minden szó mellett négy adat szerepel), akkor talán sikerült érzékeltetnem azt a gondos és alapos munkát, amellyel Alinei és munkatársai hozzájárultak a Dante-kép minél teljesebbé, minél árnyaltabbá formálásához. Munkájukat egyébként jelentékenyen megkönnyítette a gépi feldolgozás alkalmazása. A szerzők lyukkártyás rendszerrel alkották meg szójegyzéküket úgy, hogy az emberi közreműködés lényegében a lyukkártyára történő átirásra korlátozódott. Persze ennek értékét sem szabad lebecsülnünk. (Erről a munkáról, amely ma már nem egyedülálló, részletesen beszámolt a szerkesztő a „Levende Talen” (Élő nyelvek) folyóirat 1963. évfolyamában.)

Dante szókincséről beszélve talán érdemes itt utalni arra, hogy M. Alinei gyakorisági szótára nem az első és egyetlen szótári feldolgozása Dante költői művének. Már a múlt század közepén, 1852-ben készített egy konkordancia-szótárt L. G. Blanc. Szótára átdolgozva több kiadásban is megjelent, elindítva ezzel nemcsak a Dante-kutatás egy új ágát, hanem az írói szótárnak éppen napjainkban kiterbélyesedő műfaját is.

BENKÓ LÁSZLÓ

Cs. Pataj Mihály: *Elhagyatva*